

1. Ciència-ficció

Text narratiu

Abans de llegir...

- Marca en cada cas la resposta que creus que és correcta:

– Què és la capa d'ozó?

- Una part de l'atmosfera formada per un gas que filtra les radiacions solars perilloses (radiació ultraviolada).
- Una peça de roba que porten els superherois i que els permet volar.
- Una capa de gas que envolta la Terra i que forma els núvols.

– La capa d'ozó pot estar en perill?

- No, està molt lluny, el que fem les persones no pot afectar-la.
- Sí, alguns gasos fabricats per la humanitat pugen a l'atmosfera i fan malbé la capa d'ozó.
- És clar que no! El superheroï que la porta la protegeix.

– Què passaria si la capa d'ozó es fes malbé o desaparegués?

- El superheroï no podria volar.
- No hi hauria núvols i no plouria. Això produiria una sequera molt greu.
- La Terra rebria molta radiació ultraviolada del Sol. Això tindria efectes negatius per a la salut humana (càncer de pell, problemes de vista...), els animals i l'agricultura.

- Fes servir la imaginació i explica com podria viure la humanitat a la Terra sense la capa d'ozó:

EL NOI QUE TENIA MIL ANYS

—On és el comandant? —va demanar l'home que portava en Joel.

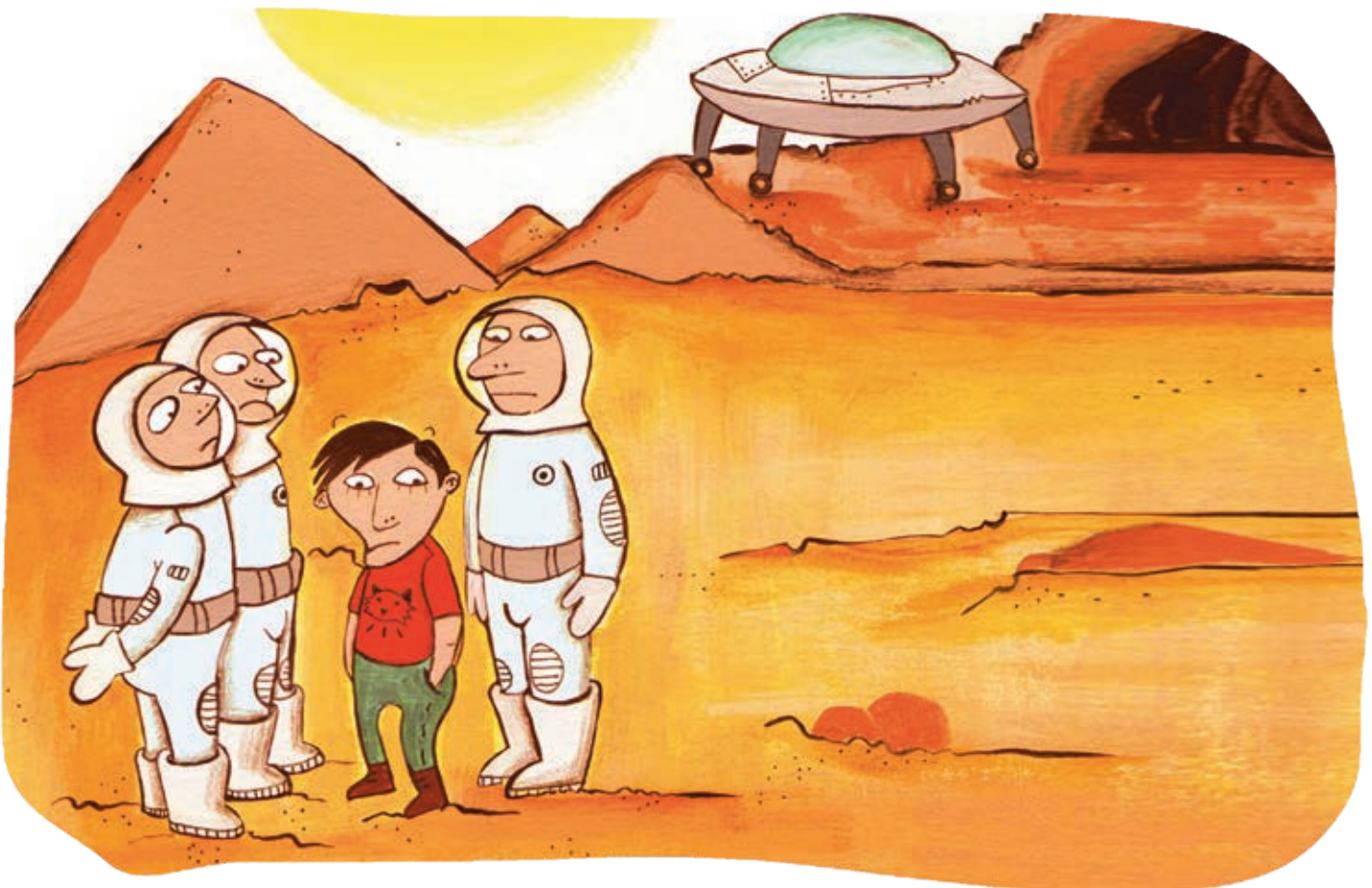
El comandant es va obrir pas entremig del pilot d'homes repetits (dic això de repetits perquè vestits d'aquella manera i sense poder-ne distingir cap cara, tots semblaven iguals) i va preguntar:

—Què és això? D'on coi ha sortit aquest marrec?

—Era al davant de la cova, comandant, estava exposat als raigs del sol, pot haver emmalaltit...

—Ràpid, aviseu el tinent Bros, l'hem de dur a la ciutat.

[...] El tinent tenia una colla de preguntes a fer: Qui era aquell noi? Com havia arribat, a la plantació? [...] Com era que anava vestit de la manera primitiva que ells sols coneixien gràcies al cinema?... Però davant la urgència les va haver de callar, totes aquestes preguntes, va demanar a dos homes que l'acompanyessin i va posar en marxa l'aeronau. Semblava un platet volador; era rodona, però ampla, més ampla a la part inferior, d'on sortien quatre potes gruixudes amb què es recolzava a terra, i més estreta i arrodonida a la part més elevada, on s'observava el pilot accionant els comandaments per fer-la enlairar.

La nau va quedar envoltada per una mena de boira, i després d'emetre un brunzit molt feble —feble si tenim en compte que aquell estri es va enlairar a tota velocitat— en Joel va volar per primera vegada en la seva vida. La terra que sobrevolaven semblava un desert; tot era un conjunt de carenes i serralades sense cap alè de vida. Tret de la verdor de la plantació, des d'on s'havien enlairat uns moments abans, no van albirar cap més zona que demostrés vida pintant-se de verd en tot el trajecte, un trajecte que els portava cap al mar, que reflectia, encara amb més força, el seu blau natural en fer frontera amb una sorra que s'estenia gairebé fins a l'infinit. La Terra era morta. En Joel, però, no se n'havia assabentat; en Joel —recordeu-ho— s'havia desmaiat en intentar fugir d'aquells homes, per això no es va adonar que el tinent Bros iniciava les maniobres per aterrar dins una gran xemeneia que, envoltada de milers d'iguals, emergia del mar: era la ciutat, una ciutat submergida on vivien els humans l'any 2997 per preservar-se d'un sol que cremava la terra, un sol que, sense la protecció de la capa d'ozó, destruïda per la població primitiva a la qual pertanyia en Joel, matava tot allò que era viu.

SANTI BARÓ: *El noi que tenia mil anys*. Barcanova

Activitats

- 1.** Recorda que el tinent Bros pilota una mena de platet volador. Copia les tres paraules que hi ha en el text per anomenar aquest aparell:

- 2.** Completa les oracions següents per reconstruir la seqüència de fets que narra el text:

– L'home que porta _____

– El comandant _____

– El tinent Bros, _____

– L'aeronau _____

– Volen per damunt _____

– El tinent Bros _____

- 3.** Respon:

- Per què els humans del futur viuen en una ciutat submarina?

- Quin és el problema d'en Joel?

- 4.** Subratlla les expressions del text que ens indiquen que pràcticament no hi ha vida a la superfície terrestre.

- 5.** Escriu un altre títol possible per al text:

Text expositiu

Abans de llegir...

- Marca amb una V les frases verdaderes i amb una F les falses:

- A la Lluna no hi ha atmosfera.
- La força de la gravetat és igual a la Lluna que a la Terra.
- A la Lluna hi ha bases científiques construïdes pels humans.
- A la Lluna hi ha vida microscòpica.
- A la Lluna hi plou.
- A la Lluna es fa de dia i de nit.

- Escriu correctament les oracions falses de l'activitat anterior:

- Explica si creus que és possible que l'ésser humà visqui a la Lluna:

VIURE A LA LLUNA

El desig de viure a la Lluna ja ve de lluny. [...] Ara volem exposar una idea de com s'hi viurà.

Com que a la Lluna no hi ha atmosfera, s'hi construiran habitacles tancats, amb una gran diversitat de materials lleugers. I amb la maquinària que s'hi traslladarà des de la Terra s'hi perforaran uns túnels molt grans, que s'aniran convertint en laboratoris, centres d'esplai i de gimnàstica, escoles, estatges familiars i hospitals. En aquests hospitals, com que a la Lluna la força de gravetat equival a la sisena part de la que suportem al nostre planeta, es podran fer nous tipus d'intervencions quirúrgiques i de rehabilitació de discapacitats físics, que tindran més possibilitats d'adaptació, ja que, com que seran gairebé ingràvids, l'esforç muscular exigít serà molt inferior.

No havent-hi res fet, s'haurà de fer tot. I així veurem com hi ha feina per a molta gent. Els uns hauran de cavar o perforar, els altres es dedicaran a allisar el sòl amb els estris més impensats. I els uns i els altres hauran de muntar hivernacles per al conreu o grans canonades per a la conducció de l'oxigen extret de les pedres lunars, molt riques en hidròxids. [...]

Es crearà vida vegetal a la Lluna, vida que, al seu torn, serà capaç de regenerar atmosfera en espais tancats i translúcids: en espais oberts, aquesta atmosfera es perdria cel amunt, perquè no podria ser retinguda en un cos celeste que té una gravetat tan baixa. Hi creixeran arbres i hortalisses amb el planter que s'hi durà des del nostre planeta, que és gairebé segur que donaran noves varietats molt suculentes, gràcies a les noves condicions ambientals: la temperatura, el cicle diürn-nocturn (de 14 dies terrestres), la gravetat (una sisena part de la Terra), el sòl lunar, que és molt fèrtil, segons s'ha comprovat analitzant les pedres portades pels vols *Apol·lo*, absència de vent i de pluja. [...]

No cal dir que els jocs que es fan amb una pilota, com el golf, el tennis, el ping-pong, el bàsquet i, sobretot, el futbol, exigiran uns nous espais tridimensionals per poder-se adaptar a la baixa atracció lunar sobre tots els objectes, que altera el resultat dels cops, els impulsos, les trajectòries, les caigudes i els rebots. Podrà ser divertit de veure, en insòlits camps d'esport, com uns jugadors enfundats en escafandres que competeixen en unes planures de cràters lunars saltironen al compàs de la baixa intensitat de la força de gravetat. En atletisme s'establiran nous rècords. En els salts d'altura i de perxa tindran el llistó molt més amunt que el que imposa la gravetat terrestre, i es poden preveure noves modalitats de salt de cavall, de trapezi i de barra fixa, en jocs malabars, en patinatge... Tot en un àmbit diferent del que ara coneixem.

Adaptar el nostre ritme biològic al nostre únic satèl·lit natural serà més difícil que no pas en estacions i satèl·lits artificials. A la Lluna, els dies tan llargs calcinen els ossos i les nits congelen la sang. En canvi, a les estacions espacials es passa molt aviat de la nit al dia. Per tant, encara que no és utòpic poder viure a la Lluna d'una manera estable, la realitat es farà esperar.

SEBASTIÀ ESTRADÉ:
Cavall Fort, 1094

Activitats

1. Busca en el diccionari el significat de les paraules següents. Copia només l'accepció adequada al context:

- habitacle: _____
- ingràvid: _____
- translúcid: _____
- cràter: _____
- utòpic: _____

2. Posa un títol a cada un dels sis paràgrafs del text:

- 1 _____ 4 _____
2 _____ 5 _____
3 _____ 6 _____

3. Digues quines conseqüències tindrien aquests fets:

- A la Lluna no hi ha atmosfera; per tant, ...
... hauríem de viure i treballar _____
... només podríem plantar _____
- A la Lluna, la gravetat és molt baixa; per tant, ...
... els discapacitat físics _____
... els esports _____

4. Explica quina és la conclusió del text:

5. Digues quantes vegades trobem repetit el mot *gravetat*. Fes-ho tan ràpid com puguis.

gravat	gravetat	gravatiu
gravera	gravat	gravetat
gràvid	gravatiu	graveta
gravidesa	gravetat	gravitant
gravitar	gravatiu	gravetat
gravat	gravetat	graveta

- Surt _____ vegades.

Text argumentatiu

CRÍTICA D'UNA PEL·LÍCULA: *PARC JURÀSSIC*

Parc Juràssic és una de les pel·lícules més populars del director Steven Spielberg. Basada en una novel·la de Michael Crichton, explica la història d'un milionari que aconsegueix crear dinosaures vius clonant el seu ADN, que ha quedat dins la sang de mosquits conservats en ambre. Amb aquests dinosaures construeix un gran parc temàtic. Abans d'inaugurar-lo, hi convida un grup de científics i els

seus propis nets. Ara bé, a causa d'una gran tempesta i d'un empleat que no és gaire de fiar, les coses no sortiran tal com estaven previstes...

La història planteja problemes que entren de ple en el camp de l'autèntica ciència-ficció: Què passaria si, a través dels avenços en la clonació, poguéssim revivre els dinosaures? Són els científics capaços de controlar els progressos de la ciència? On són els límits que cal respectar?

Les aparicions de dinosaures són espectaculars i emocionants i en el moment en què es va estrenar la pel·lícula (1993) van suposar tota una revolució en el camp dels efectes especials realitzats per ordinador. Si els dinosaures no haguessin resultat tan reals i creïbles, potser la pel·lícula hauria resultat un fracàs.

Però *Parc Juràssic* no és només una pel·lícula d'efectes especials. Spielberg demostra una vegada més que en sap treure tot el partit i que els posa sempre al servei de la història. El director sap com crear emoció i com deixar bocabadats els espectadors. Així, les escenes com els atacs del tiranosau a les cotxes o dels velociraptors buscant els nens amagats a la cuina han passat a formar part de la història del cinema. El ritme de la història no decau i alterna les escenes d'acció que deixen sense alè amb les escenes que expliquen la suposada base científica de la història o amb els episodis que dibuixen la personalitat dels personatges i les seves relacions.

En resum, una excel·lent pel·lícula d'aventures de ciència-ficció, molt entretinguda i ideal per passar una bona estona en família.

Activitats

1. Completa aquesta fitxa sobre la pel·lícula:

Títol:	
Director:	
Any:	
Gènere:	
Guió fet a partir de:	

2. Subratlla en el text l'argument de *Parc Juràssic*.

3. Escribeu tres raons per veure la pel·lícula:

4. Marca amb una creu les afirmacions sobre la pel·lícula que són verdares:

- Hi ha escenes en què els dinosaures ataquen els humans.
- En la pel·lícula l'acció és constant.
- Abans de *Parc Juràssic* els efectes especials per ordinador estaven molt desenvolupats.
- Els efectes especials no són l'única causa de l'èxit de *Parc Juràssic*.

5. Assenyala quina és la finalitat d'aquest text:

- Donar a conèixer l'argument de la pel·lícula.
- Explicar com es va rodar la pel·lícula.
- Valorar la qualitat de la pel·lícula.

Poesia

Els «marcianitos»

Els «marcianitos» passen el temps a la intempèrie de l'Univers. L'última espurna se l'emportà tercer planeta, sistema solar.

Perderen la condició del sabor tropical. I ara viuen igual que els esquimals.

El negre espai he trepitjat. Amb «sers» de gel he fet amistat. Un cor calent m'han demostrat. Tal com el meu de sentimental.

«Marcianitos», si teniu fred, un ritme càlid us encendré. «Marcianitos», si esteu glaçats, foc de la Terra us faré arribar.

Quan algun dia, anant d'excursió a l'Himàlaia o al pol nord, fredors perpètues em parlaran del vostre món sense calefacció. En vosaltres pensaré. Oh, que trist que deu ser a l'estiu no poder prendre el sol.

El negre espai he trepitjat [...]

«Marcianitos», si teniu fred [...]

I sentireu el sabor i el caliu del txa-txa-txa.

JAUME SISA: *Dagoll Dagom: La nit de Sant Joan.*

Edicions 62

Activitats

1. Copia paraules i expressions del poema segons la sensació que produeixen:

• Suggereixen fred: _____

• Suggereixen calor: _____

2. Respon:

• Quina diferència hi ha entre els marcians i els terrícoles?

• Què tenen en comú? _____

• Ja sabem que a Mart no hi viu ningú. Però creus que hi ha alguna base científica per explicar el que diu el poema?

Avaluació

1. Els diferents textos que has llegit tracten alguns dels temes principals de la ciència-ficció. Indica quin text correspon a cada tema:

- La vida extraterrestre

- La vida futura a la Terra, després d'un desastre ecològic

- Els avenços científics i els seus perills

- La possible vida futura dels humans fora de la Terra

2. Completa aquestes afirmacions:

- *El noi que tenia mil anys* és un text narratiu perquè _____

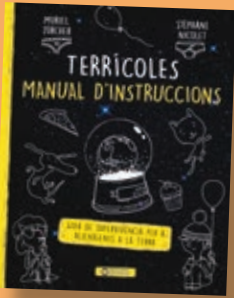
- *Viure a la Lluna* és un text expositiu perquè _____

- *Crítica d'una pel·lícula: Parc Juràssic* és un text argumentatiu perquè _____

- *Els «marcianitos»* és un text poètic perquè _____

3. On preferiries que visqués la humanitat en el futur, en ciutats submarines, com en *El noi que tenia mil anys*, o a la Lluna, com en el text expositiu? Escriu tres arguments per justificar la teva opinió.

Bibliografia

MURIEL ZÜRCHER: *Terrícoles. Manual d'instruccions*. Barcelona, Barcanova, 2018

Aquest llibre és un manual d'instruccions per a extraterrestres. Els permetrà endinsar-se en la fascinant vida privada dels seus habitants i hi trobaran la resposta a moltes de les seves preguntes: El terrícoles mengen extraterrestres a la planxa?, Els gats tenen esclavitzats els humans?, Per què es posen de mal humor al cotxe?...

PEDRO RUIZ GARCÍA: *Rumb a la Terra*. Madrid, Bruño, «Altamar Ciència-ficció», 2018

En Saturn, en Modest i la Iratxe, que vivien a la ciutat espacial de la Salvació, viatgen a la Terra, que serà la seva nova llar. Tanmateix, el que troben quan hi arriben no és el que s'havien imaginat: el nord és inhabitable i el sud és un lloc desèrtic i contaminat. Quan es resignen a viure en un lloc com aquest, un fet inesperat els fa sospitar que no els han explicat tota la veritat. Podran esbrinar què passa a la Terra?

JULES VERNE: *Vint mil llegües de viatge submarí*. Barcelona, Barcanova, «Clàssics a Mida», 2014

Una expedició s'embarca per capturar un estrany cetaci que causa destrosses. Però l'estrany ésser no és un cetaci sinó un submarí prodigiós, el *Nautilus*. En intentar capturar la seva presa, l'embarcació naufraga i tres dels seus membres són rescatats pel *Nautilus*. Allí coneixeran el capità Nemo, un personatge misteriós i torturat que els farà conèixer els secrets i les meravelles del fons marí, i també el millor i el pitjor de la condició humana.